

Historie panelových dřevostaveb

2. část

Rozmach, sláva a výroba v Čechách

V první části seriálu o historii panelových dřevostaveb jsme se seznámili s otcem zakladatelem, tedy dánským rytmistrem Johannem Gerhardem Clementem Döckerem a jeho následovníky Ch. F. Christophem a Ch. R. Unmackem.

V průběhu výroby ve firmě Christov & Unmack docházelo samozřejmě k vývoji původního Döckerova systému. Postupně se vyprofilovaly dva základní typy staveb. Prvním byla lehká, snadno demontovatelná a transportovatelná konstrukce tzv. „létající domky“ určené pro armádu a humanitární akce. Druhým typem byly těžší stavby, kde demontovatelnost byla zachována, ale nehrála prioritní roli a které byly určeny pro stavby občanské vybavenosti, kasáren, nemocničních pavilonů, ubytoven, škol, rekreačních objektů a podobně.

Z dnešního pohledu jsou velmi zajímavá ocenění, která si dřevostavby společnosti Christov & Unmack vydobily. Kromě Čestné ceny Jejího Veličenstva německé císařovny Augusty, získaly dalších 28 zlatých, 12 stříbrných a 8 bronzových medailí, státní medaili královského pruského ministerstva války, Královskou saskou medaili, Grand Prix St. Petersburg, cenu císařovny Marie – Fedorovny na osmé mezinárodní konferenci Červeného kříže v Londýně, stříbrnou medaili (nejvyšší vyznamenání) na druhém mezinárodním kongresu školní hygieny v Londýně v roce 1907.

Výroba v továrně Christov & Unmack v Niesky začala v roce 1882 s 50-ti zaměstnanci. V roce 1907 měla továrna 400-500 zaměstnanců a rozprostírala se na ploše 60.000 m². Výrobní prostory zabíraly 16.000 m². V továrně bylo položeno 3.000 m kolejí po kterých probíhala vnitrozávodní doprava. Továrna měla vlastní elektrárnu, která zásobovala elektřinou 80 dřevoobráběcích a kovoobráběcích strojů. Skladem byla soustavně držena zásoba 6000 – 7000 m³ borového řeziva.

Přes velkou výrobní kapacitu závodu v Niesky, bylo nutné vybudovat další výrobní závod. V roce 1891 byla zahájena výroba v blízké obci Buzendorf, dnešní Boleslav, v Čechách v Rakousku - Uhersku. Tato lokalita měla výhodu v dostatečné zásobě dřeva v blízkých Jizerských horách a dostatek pracovních sil uvolněných ze zemědělství. Navíc zakázky pro Rakousko-Uhersko mohli být realizovány bez cla. V Čechách se vyráběly Döckerovi domky ve všech variantách, vyráběly se zde i nemocniční a školní pavilony. Například v roce 1912 bylo dodáno 20 nemocničních pavilonů do Buenos Aires. Závod v Boleslavi ležel mimo železnici a proto v roce 1912 byla vystavěna velká překladištní hala v sousední obci Černousy. V roce 1915 továrna v Boleslavi vyhořela a výroba byla přesunuta do Černous. Továrna v Černousích byla dokončena v roce 1916.

Po první světové válce, ještě dobíhala výroba velkých zakázek pro export. Později výroba zcela ustala a těžká poválečná léta továrna v Černousích přečkala díky orientaci na lokální trh. Od roku 1924 se hlavním výrobním programem společnosti s ručením omezeným Christov & Unmack v Černousích stali rodinné domy. Rodinné domy z Černous byly dodávány a montovány zaměstnanci firmy Christov & Unmack, nebo si je pro své zákazníky objednávaly jednotlivé stavební firmy, které následně prováděly montáž. Pro zajímavost ocituji popis skladby panelů (tabulí) pro obvodovou stěnu, tak jak je popisuje ve své knize Dřevoprůmyslová hospodárná výroba vydané roku 1926 Karel Kozlanský: *„Ochranné stěny jsou v pražcovém rámu a provádějí se v jednotlivých stěnových deskách dle osvědčeného systému „Doecker-Christoph & Unmack“, Každá stěnová tabule sestává ze zapaštěného, zakliženého a sešroubovaného dřevěného rámu, sesíleného vodorovnými a kolmými záporami. Tím zamezí se každé proměnlivosti při dopravě, postavení atd. Jednotlivé desky stěn zabírají se falcem a jsou utvořeny z 50 mm silných dřevěných rámu, které jsou opatřeny vrstvou isolační lepenky a 14 mm sil. hoblovanou*

žaluziovou pažbou, kdežto vnitřní strana jest opatřena jednou vrstvou izolační lepenky a 14 mm sil. hoblovaným skládaným, svislým stěnným pažením. Spojení jednotlivých tabulových dílů děje se speciálními závěrami a vnějšími a vnitřními krycími lištami.“ Na přiložených fotografiích můžete vidět a porovnat jeden z prvních domů továrny v Černousích. Dům byl pravděpodobně postaven pro ředitele Černouské továrny. Jeho fotografie byla zveřejněna v knize Karla Kozlanského z roku 1926. Na druhé fotografii je ten samý dům, vyfocený v září roku 2010 autorem článku. Dům je od svého postavení nepřetržitě užíván. Toliko k životnosti dřevostaveb.

Po připojení Sudet k Velkoněmecké říši továrna získala zakázky, nové moderní vybavení a byla rozšířena na plochu 82000 m². Velkým technologickým pokrokem byla výstavba umělých sušáren řeziva. Válečná historie rámových dřevostaveb je velmi smutná. V Německu a na okupovaných územích byla ve více než čtyřseti dřevařských společnostech zorganizována výroba domů pro německou armádu, pro pracovní a koncentrační tábory.

Ve druhé polovině dvacátého století se průmyslová výroba panelových dřevostaveb rozvinula prakticky v celé Evropě. Na trh přišly moderní deskové konstrukční materiály, různé typy tepelných a zvukových izolací, moderní spojovací a konstrukční kování a samozřejmě stavební chemie.

Původní Döckerův panel s čepovanými a klíženými spoji byl ve druhé polovině dvacátého století stále více nahrazován rámem skládaným na tupo. Tuhost takového panelu je zajištěna opláštěním rámu pevnou konstrukční deskou většinou na bázi dřeva. Různí výrobci se vzájemně liší velikostí vyráběných panelů, stupněm prefabrikace, stupněm typizace a použitými materiály.

Základem panelů však zůstává dřevěný rám, který v roce 1880 pro své domy použil dánský rytmistr Johann Gerhard Clement Döcker a tím vlastně založil nový obor dřevozpracujícího průmyslu a stavebnictví, který letos oslavil své 131 narozeniny.

Příště si mimo jiné ukážeme dům nejslavnějšího zákazníka firmy Christov & Unmack.



Dům z panelového systému *Doecker-Christoph & Unmack* vyrobený a postavený v Černousích (foto z knihy Karla Kozlanského *Dřevoprůmyslová hospodárná výroba* vydané roku 1926)



Ten samý dům v září v roce 2010



Čtyřbytový dům ze stavební panelové soustavy STAMO z roku 1990, rovněž vyrobený v Černousích

Ing. Luděk Liška
V Liberci 3.5. 2011